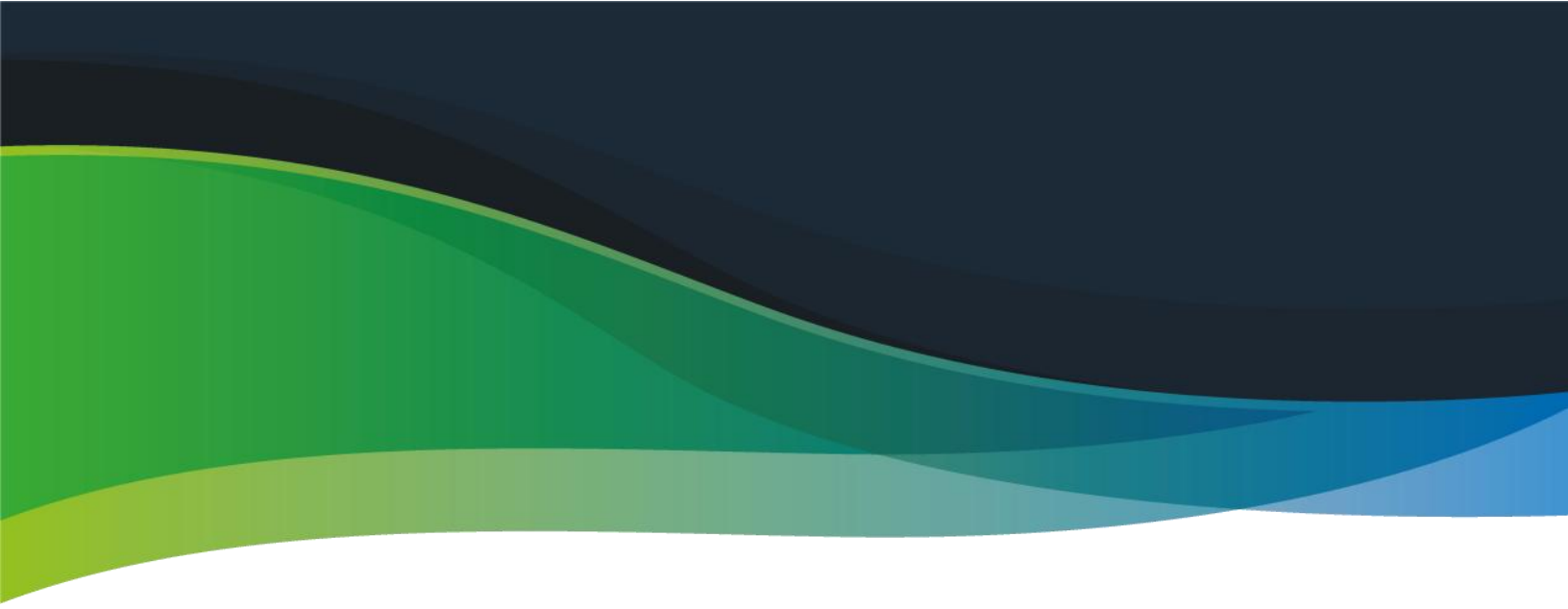

Verksamhetsplan 2026

FoU Västernorrland

Socialtjänstens Samverkans och Stödstrukturer
Kommunförbundet Västernorrland

Camilla Carpholt
Verksamhetschef Socialtjänstens Samverkans och Stödstrukturer

Verksamhetsplan för FoU Västernorrland 2026

Om verksamheten

FoU Västernorrland är en forsknings- och utvecklingsverksamhet vars arbete syftar till att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst. Verksamheten är en del av Socialtjänstens samverkan och stödstruktur och därmed även en del av den Regionala samverkans- och stödstrukturen (RSS), som i sin tur är en del av ett nationellt kunskapsstyrningssystem för socialtjänst och näraliggande hälso- och sjukvård. Placeringen av verksamheten möjliggör att FoU Västernorrland kan bidra till en långsiktig, hållbar struktur i verksamheterna för tillvaratagandet och utvecklingen av kunskap.

Verksamheten arbetar integrerat med Socialtjänstens samverkan och stödstruktur, vilket innebär att FoUs medarbetare förstärker de länsgemensamma utvecklingsprocesserna med vetenskapligt stöd och samarbetar med den övriga personalen i utvecklingsprocesser riktade till socialtjänsten. Medarbetarna inom verksamheten medverkar även i den länsgemensamma utvecklingen som sker med stöd av riktade statsbidrag och i den kunskapsstyrningen som sker inom hälso- och sjukvårdens område. FoU erbjuder även stöd till enskilda verksamheter inom socialtjänsten för en lokal kunskapsutveckling, samt för utveckling och implementering av nya arbetssätt.

Verksamheten är medlem i intresseförening, FoU Välfärd som riktar sig till forskare och praktiker inom socialtjänstens verksamhetsområden. FoU Välfärd har konstaterat att det finns ett antal områden som är gemensamma för FoU-miljöer att arbeta inom: praktik-nära forskning, kunskaps- och verksamhetsutveckling, kritiskt granskande, vetenskapligt förhållningssätt, implementeringsstöd, systematisk uppföljning och utvärdering, utvecklande av en lärande organisation, samverkan och samarbete med omgivande aktörer samt omvärldsbevakning (Välfärd, 2018). Ett närmare samarbete sker med de fyra nordligaste länen genom de årliga gemensamma konferenserna. FoU Västernorrland medverkar även i flera nationella utvecklingsprojekt inom kunskapsstyrningsfrågorna genom SKR.

Styrning samt organisatorisk tillhörighet

FoU Västernorrland tillhör organisatoriskt Kommunförbundet Västernorrland. Verksamheten finansieras och styrs av en ledningsgrupp bestående av förvaltningschefer för kommunernas socialtjänster. Gruppen kan initiera, prioritera och besluta om forsknings- och utvecklingsprojekt, stipendiatansökningar och andra kunskapsutvecklande aktiviteter.

Förslag till aktiviteter och projekt bereds av FoU- enhetens medarbetare. Ledningsgruppen avhandlar ärenden gällande FoU på sina socialchefsnätverksträffar, ca.10 ggr per år. FoU-chefen (chef för Samverkans och Stödstruktur) deltar i möten, sammankallar och upprättar ärendelista tillsammans med ledningsgruppens ordförande. FoU Västernorrlands medarbetare och/eller vetenskapliga ledaren föredrar mer omfattande projektplaner i ledningsgruppen. Pågående utvecklingsarbete och resultat återkopplas kontinuerligt under året till ledningsgruppen.

Övergripande mål, ledande principer samt arbetssätt

I FoU:s strategidokument från 2022, som är antagen av ledningsgruppen, definieras följande målsättningar för verksamheten:

1. Stödja ett kritiskt förhållningssätt i kommunernas utvecklingsarbete med en kunskapsbaserad verksamhet.
2. Stödja organisatoriskt lärande i Västernorrlands kommuner.
3. Säkerställa att FoU utgör en stark forskarmiljö.

Verksamhetens ledande principer är att verka för att socialtjänsten i sina utvecklingsprojekt/-processer utgår från befintlig kunskap, forskning och beprövad erfarenhet. Det innebär att vara en aktör som bidrar till att identifiera, analysera och synliggöra/begreppsliggöra erfarenhetsbaserad kunskap inom socialtjänsten samt sprida kunskap om FoU:s arbetssätt för att stödja utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst.

De huvudsakliga uppgifterna som bedrivs inom verksamheten är:

- Stödja kunskapsutveckling i prioriterade områden, vilka definieras av ledningsgruppen varje år och framgår av den årliga verksamhetsplanen för Socialtjänstens samverkans och stödstrukturer.
- Stödja verksamhetsutveckling genom att bidra med kompetens och fungera som en resurs i forsknings- och utvecklingsprojekt som bedrivs i kommunerna.
- Representera länets kommuner i nationella nätverk inom aktuella områden, som exempelvis Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Socialstyrelsen och Statens Beredning för social och medicinsk utvärdering (SBU).
- Bidra till vetenskapssamhället genom att utveckla och synliggöra praktisk kunskap.

En grundpelare i verksamhet är att arbetet interaktivt och praktiskt. Det innebär att arbetet tar sin utgångspunkt i verksamheternas behov, det kan handla om att en verksamhet vill pröva nya arbetssätt, eller att det finns en utmaning som behöver lösas. FoU kan till exempel bidra med kunskapssammanställningar eller tillsammans med verksamheterna genomföra förstudier som ett led i att ta vara på samt skapa ny kunskap.

Att utveckla en kunskapsbaserad verksamhet kan också handla om att stödja socialtjänstens personal i att synliggöra den kunskapsbas de arbetar utifrån, och stärka dem genom att länka förhållnings- och arbetssätt till befintliga teorier. Ett annat sätt att arbeta med utveckling av kunskapsbaserad verksamhet är att synliggöra beprövad erfarenhet genom individbaserad systematisk uppföljning (ISU). ISU är en del i skapandet av lokal kunskap om verksamhetens målgrupp, arbetssätt och individers resultat. Verksamheten är den resurs inom Socialtjänstens samverkan och stödstrukturer (Sss) som samordnar stödet för utveckling av ISU. Vi har upphandlat ett datasystem (InSurvey) för att möjliggöra detta oavsett vilken verksamhet arbetet gäller samt för att underlätta länsgemensamt arbete med analys av data som sedan kan ligga till

grund för verksamhetsutveckling och omställningsarbete.

Som ett led i att stödja socialtjänsten i arbetet med att bedriva sina verksamheter enligt bästa möjliga kunskap ingår även omvärldsbevakning av såväl ny forskning som beprövad erfarenhet till exempel andra regionala eller nationella arbeten gällande uppföljning och ISU. I detta arbete förväntas FoU kunna bidra som "den kritiska vännen" i arbetet med att värdera och anpassa ny kunskap till vårt läns lokala förutsättning.

Utifrån kunskapsluckor som identifieras genomförs även forskningsprojekt. Det kan ske inom FoU eller gemensamt med universitet eller andra FoU-enheter. Huvudprincipen är alltid interaktivt och praktisknära forskning som efterfrågas av socialtjänsten. Detta arbete är tillsammans med deltagande i nationella forskarnätverk också en förutsättning för FoU-medarbetarnas möjlighet att behålla och utveckla forskarkompetens.

Utmaningar 2026

Det pågår en rad olika omställning av välfärden som alla på olika sätt och nivåer påverkar socialtjänsten specifikt och kommunen generellt. Den nya socialtjänstlagen som trädde i kraft under 2025 betonar vikten av att socialtjänsten utvecklar ett förebyggande arbete, beaktar jämlik- och jämställdhetsperspektiv och att verksamheten ska vila på vetenskap och beprövad erfarenhet. I det omställningsarbetet har FoU en viktig roll i att stödja socialtjänsterna i deras lokala arbete med kunskapsutveckling, systematisk uppföljning samt utvecklas till en lärande organisation.

Andra pågående omställningsarbeten där FoU, utifrån de behov av forskningskompetens som framkommer alternativt uppstår, behöver stödja socialtjänsterna är Nära vård, aktivitetskrav i försörjningsstöd, psykisk hälsa och suicidprevention, vård kring skadligt bruk och beroende samt samsjuklighet. Dessutom pågår flera förändringar inom barn och unga samt äldreomsorg vilka kan komma att behöva stöd från FoU både på kort och långsikt.

Verksamhetens prioriterade områden 2026

Som beskrivits ovan pågår flera omställningar inom välfärden som i hög grad berör socialtjänstens verksamhetsområden. Dessutom har en ny socialtjänstlag införts 1 juli 2025 som innebär att socialtjänsten behöver utveckla delar i sin organisation och verksamhet.

En av de nationella satsningar som startar under 2026 är det av SKR framtagna konceptet Lärprocessen. Alla kommuner i länet har anmält sitt deltagande. Lärprocessen innehåller konferenser och lärträffar (en konferens och två lärträffar under 2026) inom ramen för samarbetet med Jämtland/Härjedalen, Västerbotten och Norrbotten. Länets kommuner får möjlighet att dela erfarenheter med liknande kommuner i resterande tre län. Genom samarbetet får vi också möjlighet att dela erfarenheter och uppnå synergieffekter då vi får tätare kontakter med RSS- och FoU-organisationerna i de andra länen. Inom konceptet har SKR skapat gemensamma nationella mått för att följa genomförande, utveckling och dess resultat. FoU kommer att följa och analysera utifrån det regionala perspektivet.

En viktig faktor i omställningen av välfärden är utvecklingen av en lärande organisation inom länets socialtjänster. Inom ramen för en sådan utveckling sker ett organisatoriskt lärande, och det systematiska kvalitetsarbetet handlar om att säkerställa att verksamheten bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet. För att detta ska fungera behöver kunskap synliggöras, utvecklas och spridas i organisationen, och ses som en viktig grund för de beslut som fattas, i så väl individärenden som på organisatorisk nivå. Under 2026 kommer utvecklingen av en lärande organisation vara ett av verksamhetens prioriterade områden, i syfte att stödja länets socialtjänsters möjlighet att ta steg i denna riktning.

Ett annat prioriterat område där verksamheten kommer bistå med stöd utifrån kunskapsbaserad verksamhet berör centrala teman i nya socialtjänstlagen (till exempel jämlik/jämställd socialtjänst, tidiga och förebyggande insatser samt lätt tillgänglig verksamhet). Det handlar främst om att bidra med stöd i analysprocesser och tillsammans med verksamheterna utveckla kunskap om arbetsmetoder och arbetssätt samt stöd i implementeringsprocesser.

Under året kommer FoU:s stöd i arbetet kring ISU att fortsätta och utvecklas vidare för att kunna vara en god grund till ökad kunskapsbaserad. Målgruppsanalyser som startats i mindre skala kommer att göras länsövergripande för att gemensamt analysera resultat och agera på det som framkommit.

Vidare kommer FoUs medarbetare delta kontinuerligt i de chefsnätverk som samordnas inom socialtjänstens samverkans- och stödstrukturer. Det är en viktig del i arbetet med att få kännedom om vad som pågår inom respektive verksamhetsområde, fånga upp utmaningar och behov för att kunna initiera utvärderingar eller förstudier.

Ett annat prioriterat område för år 2026 att fortsätta utveckla det interna arbetet i samarbete med utvecklingssamordnarna samt övriga funktioner inom avdelningen Socialtjänstens samverkan och stödstrukturer. Syftet är att utveckla och stärka den praktiska forskningen genom gemensamma arbetssätt där teori samt praktik går hand i hand.

Verksamheten kommer vidare fortsätta utveckla samarbeten och forskningsprojekt inom socialtjänstens frågor.

FoU:s personal kommer även under det här året ha tillgång till ett handlednings- och utvecklingsstöd via Björn Blom, professor i socialt arbete på Umeå universitet. Arbetet i år kommer förutom inriktningen att stärka utvecklingen av forskningsfrågor och samarbete med universiteten även fokusera på FoUs roll i omställningen av välfärdsområdet.

Forskningssamarbeten

Några av de forskningssamarbeten som FoU-enheten har tillsammans med Mittuniversitetet har sitt fokus kring försörjningsstöd och kommunala arbetsmarknadsinsatser. Det är ett område som är relativt outforskat och det saknas kunskap om insatsernas innehåll och resultat. Här behöver förståelse för sin verksamhet, skapa mätbara indikatorer för att synliggöra arbetets innehåll för att lägga grunden för att utveckla vetenskap och beprövad erfarenhet.

Flertalet av kommunerna i länet har avtal med universiteten om forskningssamverkan. FoU medverkar gärna i de forskningssamarbeten som initieras inom socialtjänstens område utifrån avtalen. FoU kan vara ett betydelsefullt stöd för praktiken både före, under, efter forskningsprojekten och bidra till att sprida uppnådda resultat i länet och i landet.

Under 2026 kommer FoU:s forskare fortsatt medverka i flera forskningsprojekt som pågår eller påbörjats i samarbete med Mittuniversitetet (MIUN) eller Umeå universitet.

Pågående forskningsprojekt försörjningsstöd och aktiveringsinsatser i AME

FoU har ett antal forskningssamarbeten inom områdena försörjningsstöd och aktiveringsinsatser i AME. Samverkanspart i samtliga projekt är MIUN. Studierna kring området syftar till att öka kunskapen och förståelsen om organisering, lärande, aktiviteterna samt målgrupperna och hur verksamheten kan mätas och på så vis synliggöra och verksamheten.

Lokala arbetsmarknadsprogram – Utmaningar av och för en inkluderande arbetsmarknad (2021–2027). I projektet studeras kommunala arbetsmarknadsenheter (AME) utifrån institutionell struktur och organisation, chefers och medarbetares perspektiv, samt deltagarnas erfarenheter av insatserna.

Socialtjänstens behov och förutsättningar inför att införliva ett nytt arbetssätt till arbetsmarknadsinkludering – att skapa en samverkansarena för erfarenhetsutbyte (2024–2026)

I projektet skapas erfarenhetsutbyte mellan kommuner och samordningsförbund utifrån det danskt arbetsmarknadsinitiativ att stödja personer med försörjningsstöd att komma in på arbetsmarknaden, så kallat Beskæftigelses Indikator Projektet (BIP).

Kommunala stödinsatser för etablering på arbetsmarknaden: en forskningsöversikt av socialtjänstens insatser till personer med försörjningsstöd (2025–2026).

Projektet innefattar ett arbete med en litteraturöversikt inom området.

För 2026 finns planer på att fortsätta bedriva forskning med den etablerade forskargruppen. Forskningsmedel söks kontinuerligt.

Alla kommuner i länet har avtal med Mittuniversitetet om forskningssamverkan. En förfrågan har inkommit inom ramen för samverkansavtalet rörande implementering av nya arbetssätt och metoder

inom arbetsmarknadsenheten och försörjningsstöd. Projektet är ännu under uppbyggnad, men fokus kommer att vara på lärande organisation utifrån teorier om "communities of practices".

Pågående forskningsprojekt lärande organisation och implementering

Implementering av komplexa arbetsmodeller inom det kommunala funktionshinderområdet

Ett doktorandprojekt vars övergripande syfte är att studera utmaningar, förutsättningar och processer som påverkar implementering av integrerade komplexa arbetsmodeller inom det kommunala funktionshinderområdet. Det är ett delprojekt i forskningsstudien 'Everyday Life Rehabilitation' (ELR), en pragmatisk RCT av personcentrerad rehabilitering i samverkan inom LSS- och SoL-boenden. Målet är att öka kunskapen om implementering och dess förutsättningar och utmaningar.

Social omsorg och digital teknik i kommunal hemtjänst till äldre: en studie av digitaliseringens betydelse för brukares situation, biståndsbedömning och omsorgsprocesser (2023–2026)

Ett forskningsstudie som bedrivs i samarbete med Umeå Universitet. Projektet syftar till att ge ny kunskap om vad digitalisering innebär för brukares inflytande, självständighet och delaktighet; biståndshandläggares och enhetschefers uppfattningar om brukares behov, beslut om och utformning av insatser; samt omsorgspersonalens arbete vad gäller handlingsutrymme, interaktion med brukare och ansvar för insatserna.

Användbar automatisering: mot en förståelse av robotar och AI i socialtjänsten ur ett organisatoriskt och brukarperspektiv? (2026–2028)

En forskningsstudie som bedrivs i samarbete med Umeå Universitet. Syftet med projektet är att studera implementering av automatisering i socialtjänsten ur ett organisatoriskt- och brukarperspektiv. Projektet ska generera kunskap om vad kommuner behöver ta hänsyn till när de implementerar digital teknik i socialtjänsten.

Socialtjänstens förmåga till omställning med utgångspunkt i de förändringar som skedde i samband med den stora ökningen av flyktingar under 2015 och 2016.

Ett forskningssamarbete med Göteborgs universitet som är i slutfas. Under 2026 ska artiklar skrivas och publiceras. Den kunskap som produceras bedöms kunna generaliseras och på det sätt komma socialtjänsten till gagn vid större förändringar av socialtjänstens målgrupp eller arbetssätt.

Övriga skrivningar och publikationer

Medverkan i dessa läroböcker bidrar till kunskapsspridning om socialt arbete och dess förutsättningar. Genom medverkan sprids också kunskap om FoU:s arbete med att stödja den professionella praktiken bland annat med uppföljning och hur stödet bidrar till en lärande organisation och i förlängningen kunskapsbaserad socialtjänst.